

CERIPORIOPSIS SUBVERMISPORA EN TRECHISPORA HYMENOCYSTIS: NIEUW VOOR NEDERLAND

Herman Mervielde

Frans de Potterstraat 8, B-9840 De Pinte, België- Aphyllophorales-werkgroep Cristella

Mervielde, H. 2000. *Ceriporiopsis subvermispora* and *Trechispora hymenocystis*: new species for The Netherlands. *Coolia* 43(3): 156-159.

A description with illustrations of microscopic characteristics is given of these two new species for the mycoflora of The Netherlands, both found during a foray in De Krochten, a swampy biotope in the locality of Zundert.

Op 23 oktober 1999 vond ik tijdens een uitstap van de Cristella-werkgroep in De Krochten te Zundert, een poroïde korstzwam die ik determineerde als *Ceriporiopsis subvermispora* (Pilát) Gilbn. & Ryv. Het betrof een witte paddestoel, zeer zacht aanvoelend tussen de vingers, lichtbruin wordend op de aangedrukte plaatsen, gemakkelijk loskomend van het substraat, 3-4 mm dik, met smalle, witte, vezelige rand, hoekige poriën, 2-3 per mm, dunne dissepimenten en wit subiculum. Microscopisch vond ik enkel generatieve dunwandige hyfen, 2-5 µm breed met grote gespen, geen cystiden, basidiën met 4 sterigmen, 10-18 x 4 µm allantoïde sporen, inamyloïd, hyalien, effen, 4,5-5,5 x 1-1,5 µm (genomen van sporee).

De langvezelige, murwe structuur van het aangetaste hout (substraat *Pinus*) wijst op witrot. Van het typisch gebarsten bruine hout kenmerkend voor bruinrot was niets te merken. De paddestoel groeide op de onderkant van een op de bodem liggende tak van *Pinus sylvestris*, diameter 8 cm.

Ceriporiopsis subvermispora is niet opgenomen in het Overzicht van de Paddestoelen in Nederland. Ik mag dus veronderstellen dat hij nieuw is voor Nederland. In België heb ik hem gevonden te Bierbeek bij Leuven op 24 mei 1995 op *Picea* en in Luxemburg op 14 maart 1998 te Bettemburg eveneens op *Picea*.

Volgens Ryvarden & Gilbertson (1993) komt deze soort voor in Noord- en Centraal-Europa, ook in Canada en de V.S. In Jülich (1984) wordt hij nog *Tyromyces subvermisporus* (Pilát) Ryv. genoemd en aangegeven voor bijvoorbeeld Polen. In Hansen & Knudsen (1997) staat: gevonden in Finland. Kennelijk is over de verspreiding in Europa nog niet veel bekend.

Ryvarden & Gilbertson (1993) plaatsen de soort bij *Ceriporiopsis* omwille van het hyfensysteem en het witrot. Volgens de mij beschikbare literatuur zou de paddestoel meest op *Picea* zijn gevonden, maar in Noord-Amerika ook op *Acer*, *Populus* en *Quercus*. *Pinus* wordt nergens vermeld. Een exsiccataat van het beschreven specimen: nr. HM99079, 23-10-99, Zundert (NL) bevindt zich in mijn herbarium.

Voorstel voor een Nederlandse naam. 'Wormsporige poria', verwijzend naar de kleine, smalle, allantoïde sporen.

Tijdens dezelfde zoektocht in De Krochten te Zundert vond ik ook *Trechispora hymenocystis*. Die staat ook niet vermeld in het Overzicht van de Paddestoelen in Nederland, en is blijkbaar dus ook een nieuwe soort voor Nederland. Alhoewel! De paddestoel lijkt immers macroscopisch helemaal op *Trechispora mollusca*. Pas heel recent heeft K.H. Larsson (1994) hem uit de groep van *T. mollusca* gelicht en beschreven onder de naam *T. hymenocystis*. Het zou dus best wel eens kunnen, dat onder de vondsten die in Nederland gedaan werden als *T. mollusca* (Raatzwammetje), exemplaren voorkomen die tot *T. hymenocystis* behoren, maar dit moet microscopisch nagetrokken worden, zoals blijkt uit wat volgt. Het is dezelfde geschiedenis als met *Schizopora paradoxa* (Witte

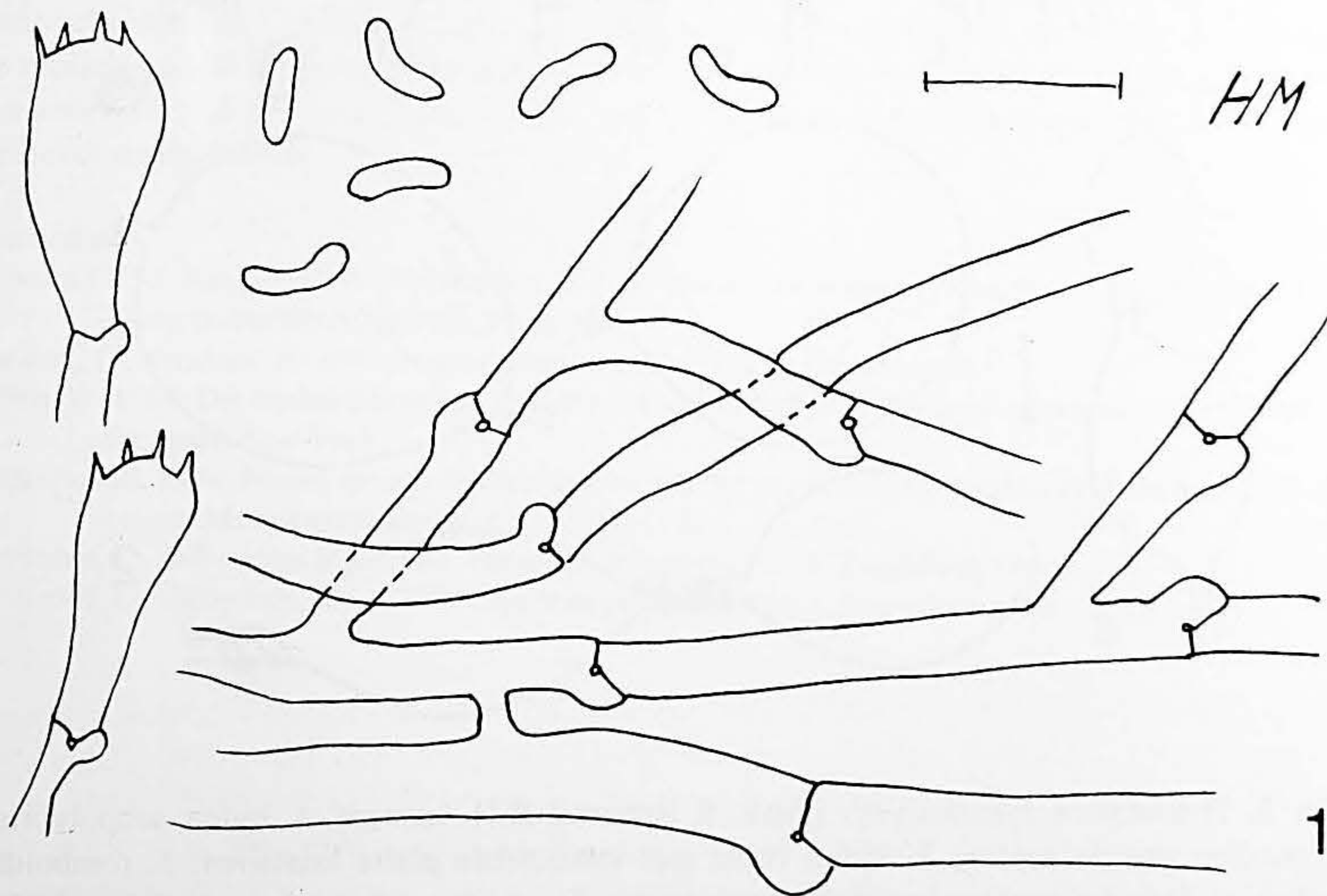
tandzwam) en *Vuilleminia comedens* (Schorsbreker) waarbij eveneens verwarring met verwante soorten op kan treden.

Deze polypoor groeide effuus, resupinaat in een beschutte holte aan de onderkant van een liggende *Pinus*-stam in gezelschap van *Botryobasidium subcoronatum* (Gespentrosvlies). Het hout was in de finaalfase van ontbinding. Vers was de paddestoel zacht en week, hij werd gemakkelijk gekwetst bij aanraking, delen van de witte poriën bleven aan de vingers plakken, en hij kwam ook gemakkelijk los van het substraat.

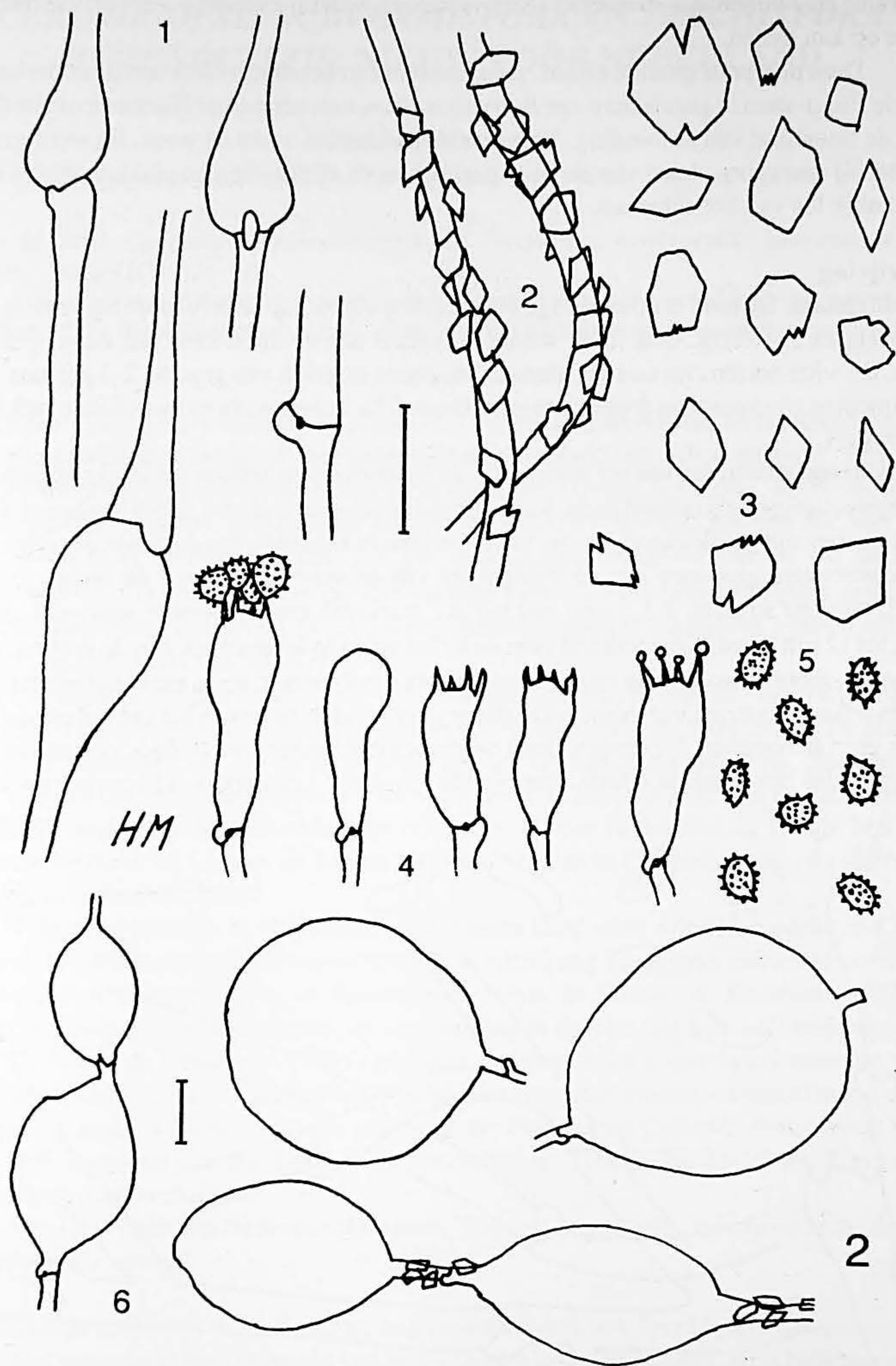
Beschrijving

Vruchtlichaam. De rand is op sommige plaatsen vrij abrupt, op andere loopt hij vezelig uit of zijn hyfenstrengen aanwezig. Ook in de schors en vooral aan de onderkant van de schors zijn ze te vinden. De witte poriën zijn ondiep, meestal hoekig en ongelijk van grootte, 2-3 per mm. De dunne dissepimenten zijn vooral na drogen iets ingescheurd. De zuiver witte hymenofoor wordt bij drogen licht strogeel.

Hyfensysteem. Alle hyfen van het monomitische hyfensysteem hebben duidelijke gespen. De hyfen in het subiculum zijn opvallend recht, vaak vertakt en anastomoserend, 2,5-5 μm breed. Die van de dissepimenten zijn gelijkwaardig, maar vaker vertakt. In het subhymenium zijn de cellen korter. In de hyfenstrengen, genomen aan de binnenkant van de schors, verlopen de rechte hyfen netjes parallel, zijn iets smaller, 2-3,5 μm , met talrijke markante ampulvormige aanzwellingen aan de septen, tot 12 μm breed. Kenmerkend voor de hyfen uit de hyfenstrengen zijn de grote dunwandige sferocysten, grote blaasvormige opzwellingen tot 48 μm diameter, soms aaneengeregen tot een kort snoer en telkens voorzien van gespen. De sferocysten vindt men ook in het subiculum. In het trama vond ik geen sferocysten. Na drogen tonen de sferocysten lange vouwen door verlies van celvocht. Ze klappen dus een beetje in elkaar. Een tweede opvallend kenmerk is het voorkomen van platte,

Figuur 1. *Ceriporiopsis subvermispora* (Pilát) Gilbertson & Ryvarden. Hyfen, basidiën en sporen (maatstreefje 15 μm).

Figuur 2. *Trechispora hymenocystis* (Berk. & Broome) K.H. Larsson. 1. hyfen, ampulvormig aangezwollen aan de septen; 2. hyfen bezet met romboïdale platte kristallen; 3. romboïdale kristallen uit de hyfenstrengen aan de binnenkant van de schors van het substraat; 4. basidiën; 5. Sporen; 6. Sferocysten uit de hyfenstrengen aan de binnenkant van de schors van het substraat (maatstreepje 15 μ m).

romboïde kristallen in het subiculum, het trama en vooral in de hyfenstrengen, waar ze massaal aanwezig zijn.

Basidiën. Meestal 12-15 x 5 µm, met basale gesp, cilindrisch, vaak met een lichte indeuking in het midden, met 4 dunne, iets gebogen sterigmen, 4 µm lang.

Sporen. De sporen werden genomen van een sporee. Zoals veel *Trechispora*-sporen zijn ze dicht gestekeld, breed elliptisch, sommige subsferoïdaal, 4,5-5,5 x 3,5-4,5 µm (stekels inbegrepen, daar het hier moeilijk is de sporen te meten met uitsluiting van de stekels), hyalien, inamyloïd.

Ecologie, voorkomen en verspreiding. *Trechispora hymenocystis* werd gevonden in een vochtig biotoop, aan de rand van een moerassig, uitgeveend gebied met veel waterplassen, els, wilg en diverse hoge moerasplanten. Op de iets hoger gelegen delen buiten het verzopen gebied veel den, maar ook beuk, esdoorn, es, verschillende soorten struikgewas en een weelderige onderbegroeiing.

Exsiccaat. Alle waarnemingen bovenvermeld werden gedaan op nr. HM99072, 23-10-99, Zundert (NL).

Voorstel voor een Nederlandse naam. In het Overzicht van de Paddestoelen in Nederland (Arnolds *et al.*, 1995) wordt *Trechispora mollusca* het Raatzwammetje genoemd. Verwijzend naar de sferocysten zou men eventueel *T. hymenocystis* 'Blazig raatzwammetje' kunnen noemen.

In De Krochten kwam de paddestoel voor op *Pinus sylvestris*; hij is echter ook gevonden op andere coniferen en ook op diverse loofbomen. Volgens Ryvarden & Gilbertson (1994) heeft *Trechispora hymenocystis* een zuidelijke verspreiding in Europa, en is in het noorden begrensd tot de verspreiding van de Eik, de zg. limes nordicus. Hij komt echter wel in gezien de meldingen in Hansen & Knudsen (1997). Ik heb de paddestoel ook reeds gevonden in België en Luxemburg.

Zoals boven reeds gezegd kan men *Trechispora hymenocystis* slechts microscopisch onderscheiden van *T. mollusca*. De eerste heeft opvallende sferocysten, de tweede helemaal geen; de typische platte romboïdale kristallen vinden we ook niet in *T. mollusca* en de sporen van *T. hymenocystis* zijn ook iets groter dan die van *T. mollusca*. Met die wapens in de hand kan men trefzeker determineren.

Literatuur

- Arnolds, E.J.M., Kuyper, Th.W., Noordeloos, M.E. 1995. Overzicht van de paddestoelen in Nederland. Uitgave Nederlandse Mycologische Vereniging.
- Hansen, L., Knudsen, H. 1997. Nordic Macromycetes Vol. 3. Copenhagen.
- Jülich, W. 1984. Die Nichtblätterpilze, Gallertpilze und Bauchpilze. Kleine Kryptogamenflora Band II b/1. Stuttgart, New York.
- Larsson, K.H. 1994. Poroid species in *Trechispora* and the use of calcium oxalate crystals for species identification. Mycological Research 98: 1153-1172.
- Ryvarden, L., Gilbertson, R.L. 1993. European polypores Part 1, Fungiflora, Oslo.
- Ryvarden, L., Gilbertson, R.L. 1994. European polypores Part 2. Fungiflora, Oslo.